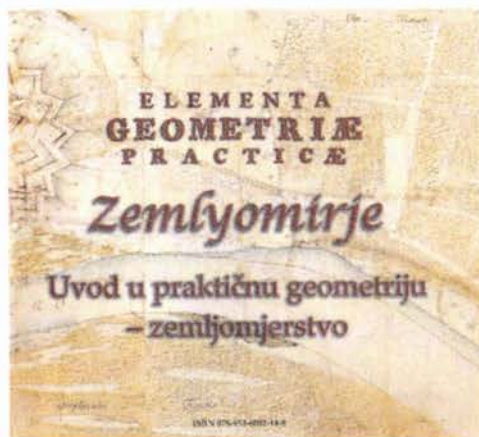

ELEMENTA GEOMETRIÆ PRACTICÆ**Zemlyomirje**

Uvod u praktičnu geometriju – zemljomjerstvo

U izdanju Geodetskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Hrvatskoga geodetskog društva izašla je knjiga *ELEMENTA GEOMETRIÆ PRACTICÆ – Zemlyomirje (Uvod u praktičnu geometriju – zemljomjerstvo)*, (ISBN 978-953-6082-14-8). Tiskana je na 259 stranica, formata 21 cm × 24 cm.

Slika 1. Korice knjige.

Pridhodna Bilixenja od Dillorednog' Zemlyomirja

Matija Petar Katančić

Faksimil rukopisa koji se čuva u knjižnici
franjevačkog samostana u Budimpešti

Slika 2. Naslov Katančićeva rukopisa.

Urednici knjige su prof. dr. Miljenko Lapaine (iz Zagreba) i Dušan Marjanović (iz Segedina, Mađarska).

Sadržaj knjige je sljedeći:

Predgovor (na hrvatskom, mađarskom i engleskom).....	5
<i>Matija Petar Katančić: Prihodna Bilixenja od Dillorednog Zemlyomirja</i> (faksimil rukopisa na hrvatskom jeziku)	11
<i>Pál Makó de Kerek-Gede: Elementa Geometriae Practicae in Usus Gymnasiorum,</i> <i>et Scholarum Grammaticarum per regnum Hungariae te Provincias eidem</i> <i>adnexas (u izvorniku na latinskom i u prijevodu na hrvatski jezik).....</i>	32
<i>László Heka: Hrvatska u doba Matije Petra Katančića .....</i>	197
<i>Stanislav Marijanović: Matija Petar Katančić (1750-1825) .....</i>	205
<i>Lajos Wirth, Miljenko Lapaine, Martina Triplat Horvat:</i> <i>Pál Makó de Kerek-Gede (1723-1793).....</i>	215
<i>Žarko Dadić: Katančićevo Zemlyomirje na hrvatskom jeziku .....</i>	227
<i>Loretana Farkaš: Stručno nazivlje u Katančićevu Zemlyomirju .....</i>	233
<i>Miljenko Lapaine: Praktična geometrija i zemljomjerstvo .....</i>	247
Sažetak (na hrvatskom, mađarskom i engleskom).....	253

Za ovu knjigu najveći dio istraživanja obavljen je u okviru bilateralnog mađarsko-hrvatskog projekta "Najstariji hrvatski udžbenik geodezije", koji se izvodio od 1. 8. 2007. do 1. 8. 2009. godine. Voditelji projekta bili su prof. dr. Miljenko Lapaine s hrvatske strane i Dušan Marjanović, dipl. ing. geodezije s mađarske strane. Projekt su financirali s hrvatske strane Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH, a s mađarske strane financiran je kroz projekt CRO-29/2006, uz potporu Nacionalnog ureda za istraživanje i tehnologiju mađarske, kao i njihove Agencije za prijavljivanje istraživačko-razvojnih projekata i primjenu istraživanja.

U predgovoru su urednici knjige, koji je napisan na hrvatskom i preveden na mađarski i engleski jezik, naglasili da je geodezija znanstvena disciplina koja se ubraja u područje geoznanosti, ali istodobno se ubraja i kao tehnička disciplina. Zatim su samo nabrojili hrvatski znanstvenici koji su dali najvažnije doprinose razvoju geodezije u Hrvatskoj. Tako su spomenuti Herman Dalmatin (1143. godine preveo je Ptolemejevo djelo *Planisphaera* na latinski jezik), Federik Grisogono (1473-1538), Marin Getaldić (1568-1626), Nikola Sagroević (?-1573), Franjo Petrić (1529-1597), Markantun de Dominis (1560-1624) i Ruđer Josip Bošković (1711-1787).

Poslije toga navodi se da je na zagrebačkom Sveučilištu postojala nastava geodezije koja je bila u sklopu geometrije, odnosno matematike već prije 235 godina. O tom svjedoči udžbenik Martina Sabolovića *Exercitationes Gaeodeticae (Geodetske vježbe)*, napisan na latinskom jeziku, koji je i izdan u Varaždinu 1775. godine, a Hrvatsko geodetsko društvo objavilo je njegov faksimil uz prijevod na hrvatski jezik 2002. godine.

U okviru mađarsko-hrvatskog projekta "Najstariji udžbenik geodezije" nastavilo se s istraživanjem i utvrdilo da je najstariji hrvatski geodetski udžbenik napisan na hrvatskom jeziku "Pridhodna Bilixenja od Dillorednog Zemlyomirja", koji je na pisao Matija Petar Katančić u Osijeku od 1778-1788. godine. Nažalost, tekst nije tiskan, već je ostao u rukopisu u franjevačkom samostanu u Budimpešti. To je uistinu prijevod s latinskog na hrvatski jezik udžbenika "Elementa Geometriae Practicae" mađarskog matematičara, fizičara i filozofa Pála Makóa.

Bez obzira na to što Katančićev prijevod nije dovršen i što nije tiskan to je najstariji geodetski udžbenik na hrvatskom jeziku i zato mu je posvećena ova knjiga.

ELEMENTA
 GEOMETRIÆ
 PRACTICÆ
 IN
 USUM GYMNASIORUM,
 ET
 SCHOLARUM GRAMMATICARUM
 PER
 REGNUM HUNGARIÆ,
 ET
 PROVINCIAS
 EIDEM ADNEXAS.

B U D Æ,

TYPIS REGIÆ UNIVERSITATIS
 ANNO M D CC LXXVIII.

Prostant Buda, & Tyrnavia, a 12. XT.

Slika 3. Početna strana knjige od Pál Makó de Kerek-Gede.

Faksimil rukopisa Matije Petra Katančića "Prihodna Bilixenja od Dillorednog Zemlyomirja" je u cijelosti priložen u knjizi, a čuva se u knjižnici franjevačkog samostana u Budimpešti.

Zatim je priložen tekst Pál Makó de Kerek-Gede: *Elementa Geometriae Practicae in Usum Gymnasiorum, et Scholarum Grammaticarum per regnum Hungarie te Provincias eidem adnexas* (kao što je u izvorniku na latinskom i u prijevodu na hrvatski jezik). Prijevod na hrvatski jezik nije bilo lagano učiniti, jer su suvremene matematičke i geometrijske definicije pojedinih pojmova razlikuju od starih. Tih problema i s riječima imao je i Katančić, koji ih je morao i stvarati (izmišljati).

Kako bi se dobila potpunija predodžba o vremenu u kojem je nastao taj prvi udžbenik geodezije na hrvatskom jeziku knjiga sadrži i šest članaka (str. 197-251). L. Heka opisuje društvene prilike u Hrvatskoj i Mađarskoj u vrijeme Katančićeva djelovanja, a S. Marijanović životni put Katančića kao i navedena njegova djela. U članku L. Wirtha, M. Lapainea i M. Triplat Horvat opisan je životni put P. Máka i dan opsežan popis njegovih djela. Akademik Ž. Dadić osvrće se na Katančićev hrvatski prijevod, L. Farkaš analizira nazivlje koje je po prvi puta u hrvatski jezik uvodio Katančić, a M. Lapaine opisuje pojmove praktične geometrije i zemljomjerstva.

Ova knjiga vrlo je važno djelo, posebice za povijest geodezije, jer je to prva geometrija – geodezija napisana na hrvatskom jeziku u Hrvatskoj. Njezino izdavanje je sigurno vrlo važno za upoznavanje s velikom povijesti geodetske struke u Hrvatskoj. Naime, malen broj zemalja u Europi, a još manje i na drugim kontinentima, može se ponositi tako velikom geodetskom prošalošću i tradicijom.

Treba naglasiti da prvoimenovanom uredniku prof. dr. sc. Miljenku Lapaine to nije prvo djelo iz povijesti geodezije. On je već 2002. godine uredio knjigu “*Exercitationes Geodeticæ – Geodetske vježbe*” u kojoj je tiskan faksimil prvog geodetskog udžbenika Martina Szabolovicha na latinskom jeziku, koja je objavljena u Varaždinu 1775. godine. U toj knjizi u izdanju Hrvatskoga geodetskog društva tiskan je i njen prijevod s latinskog na hrvatski jezik. Na taj način suvremeni čitatelj može pratiti početke geodezije u Hrvatskoj, a na osnovi ovih istraživanja može se i tvrditi da je geodezija jedna od najstarijih tehničkih znanosti – struka u Hrvatskoj.

Urednicima knjige prof. dr. sc. Miljenku Lapaine i Dušanu Marjanoviću, dipl. ing. geodezije, kao i nakladnicima knjige predsjedniku Hrvatskoga geodetskog društva Jožefu Delaku, dipl. ing. geodezije i dekanu Geodetskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu prof. dr. sc. Stanislavu Frangešu može se čestitati i zahvaliti im na velikom trudu koji su uložili za izdavanje knjige *ELEMENTA GEOMETRIÆ PRACTICÆ – Zemlyomirje (Uvod u praktičnu geometriju – zemljomjerstvo)*. Ona će poslužiti i koristiti čitavoj geodetskoj znanosti i struci u Hrvatskoj u istraživanju povijesti geodezije i otrgnuti od zaborava prve početke geodezije u Hrvatskoj.

Miljenko Solarić i Nedjeljko Frančula

IZ STRANIH ČASOPISA

Acta Geodaetica et Geophysica Hungarica, Vol.45, No.2., 2010.

- An optimum way to determine a precise gravimetric geoid model based on the least-squares modification of Stokes' formula – A case study of Sweden. R. Kiamehr and L. E. Sjöberg. 148.-164.
- Considering data gaps in geoid modelling by modifying Stokes' formula. L. E. Sjöberg and M. Eshagh. 165.-183.

Allgemeine Vermessungs-Nachrichten, Vol.117, No.7., 2010.

- Positionierung in Gebäuden auf Basis künstlich erzeugter Magnetfelder. Jörg Blankenbach, Abdelmoumen Norrdine.
- Bildbasierte Indoor-Positionierung – Bestimmung der Position in Indoor-Szenarien mit einer Handkamera. Verena Willert.
- Innenraumpositionierung mit optischen Methoden. Rainer Mautz, Sebastian Tilch.
- Fußgängerortung im Out- und Indoorbereich mit einem autonomen Ortungssystem. Andreas Eglseer, Alexander Reiterer und Andreas Eichhorn.

Geoinformatica, Vol.14, No.3., 2010.

- Managing sensor traffic data and forecasting unusual behaviour propagation. Claudia Bauzer Medeiros, Marc Joliveau, Geneviève Jomier and Florian De Vuyst. 279.-305.
- Exploiting geographic references of documents in a geographical information retrieval system using an ontology-based index. Nieves R. Brisaboa, Miguel R. Luaces, Ángeles S. Places and Diego Seco. 307.-331.